JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA

WIZARA YA KILIMO

Idara ya Usalama wa Chakula
Sehemu ya Uratibu wa Mazao na Tahadhari ya Awali

TAARIFA YA TATHMINI YA MWISHO YA UZALISHAJI WA MAZAO YA CHAKULA MSIMU WA 2019/2020 NA UPATIKANAJI WA CHAKULA KWA MWAKA 2020/2021

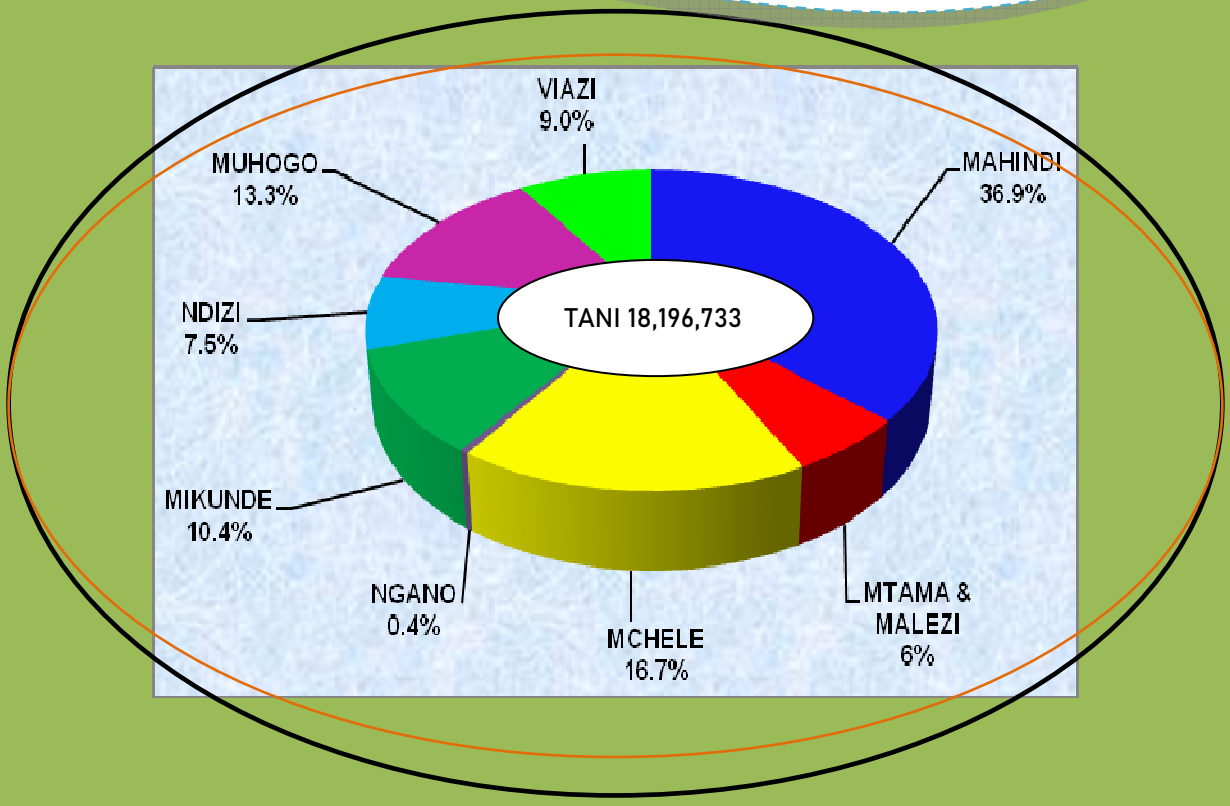

Sehemu ya Uratibu wa Mazao ya Chakula na Tahadhari ya Awali © 2021

YALIYOMO

YALIYOMO i

SURA YA KWANZA 1

1.0 UTANGULIZI 1

SURA YA PILI 2

2.0 UNYESHAJI WA MVUA KATIKA MSIMU WA UZALISHAJI WA MAZAO YA CHAKULA 2

2.1 Mvua za Vuli: Oktoba – Desemba, 2019 2

2.2 Unyeshaji wa mvua za Msimu: Novemba, 2019 – Aprili, 2020 3

2.3 Unyeshaji wa mvua za Masika: Machi – Mei, 2020 4

2.4 Ulinganifu wa Unyeshaji Mvua Msimu wa 2019/2020 na Misimu ya Nyuma 4

2.5 Matokeo ya Mvua Kwenye Shughuli za Kilimo na Uzalishaji kwa Msimu wa 2019/2020 5

2.6 Mwenendo wa Unyeshaji wa Mvua za Vuli na Matarajio ya Uzalishaji wa Mazao ya Chakula (Oktoba – Desemba, 2020) 6

2.6.1 Ulinganifu wa Unyeshaji wa Mvua za Vuli Msimu wa 2020/2021 na Msimu wa 2019/2020 6

2.6.2 Matokeo ya mvua za Vuli, 2020 kwenye shughuli za kilimo na uzalishaji . 7

2.6.3 Matarajio ya Uzalishaji wa Mazao ya Chakula kwa Msimu wa mvua za Vuli 2020/2021 8

2.7 Mwenendo wa Unyeshaji wa Mvua za Msimu wa 2020/2021 8

SURA YA TATU 10

3.0 LENGO LA TATHMINI 10

3.1 Lengo kuu 10
3.2 Malengo Mahsusi 10
SURA YA NNE 11
4.0 METHODOLOJIA 11
SURA YA TANO 13
5.0 MATOKEO YA TATHMINI 13
5.1 Mchango wa Mazao Mbalimbali Katika Uzalishaji wa Chakula Kitaifa Kwa Msimu wa 2019/2020 15
5.2 Mtiririko wa viwango vya utoshelevu Nchini 15
5.3 Hali ya Uzalishaji wa Mazao ya Chakula na Viwango vya Utoshelevu Kimkoa 16
5.4 Maeneo Yenye dalili za kuwa na Upungufu wa Chakula Nchini 20
SURA YA SITA 21
6.0 MWENENDO WA BEI KWA BAADHI YA MAZAO YA CHAKULA HADI KUFIKIA TAREHE 31 DESEMBA, 2020. 21
SURA YA SABA 23
7.0 UZALISHAJI NA BIASHARA YA MAZAO YA CHAKULA WAKATI WA JANGA LA COVID-19 23
7.1 Mikakati ya Uhakika wa Usalama wa Chakula na Biashara 23
SURA YA NANE 24
8.0 CHANGAMOTO ZA UZALISHAJI WA MAZAO YA CHAKULA KATIKA MSIMU WA 2019/2020 NA UPATIKANAJI WA CHAKULA KWA MWAKA 2020/2021 24

8.1 Changamoto za Uzalishaji wa Mazao ya Chakula katika Msimu wa 2019/2020 24
8.2 Changamoto za Ukusanyaji waTakwimu na Taarifa za Mazao ya Chakula 24
SURA YA TISA 26
9.0 HITIMISHO NA USHAURI 26
VIAMBATISHO 28

ORODHA YA VIELELEZO

Kielelezo Na. 1: Kiwango cha unyeshaji na mtawanyiko wa mvua kwa msimu mzima wa 2019/2020 kuanzia Tarehe 1 Septemba, 2019 – 31 Mei, 2020 4
Kielelezo Na. 2: Viwango cha unyeshaji na mtawanyiko wa mvua kwa kipindi cha kuanzia Tarehe 01 Oktoba – 31 Desemba, 2020 7
Kielelezo Na. 3 Mchango wa mazao mbalimbali katika Upatikanaji wa Chakula kwa mwaka 2019/2020 15
Kielelezo Na. 4: Mtiririko wa Viwango vya Utoshelevu Kuanzia Mwaka 2009/2010 hadi 2020/2021 16
Kielelezo Na. 5: Ramani inayoonesha Viwango vya Utoshelevu wa Mazao ya Chakula 18
Kielelezo Na. 6: Mwenendo wa bei za mazao ya mahindi, mchele na maharage 2019 na 2020 22

ORODHA YA JEDWALI

Jedwali Na. 1: Mchango wa mvua za Vuli kwa Kawaida na Sasa 2
Jedwali Na. 2: Mchango wa Uzalishaji wa Mazao ya Vuli Tarajiwa 8
Jedwali Na. 3: Uzalishaji mazao ya Chakula kwa Msimu wa 2019/2020 Zao kwa zao na Mahitaji ya Chakula kwa Mwaka 2020/2021(Tani) Kwa Mlinganishao wa Nafaka (*Grain Equivalent*). 14
Jedwali Na. 4: Tathmini ya Mwisho ya Upatikanaji wa Chakula kwa Mwaka 2020/2021 17
Jedwali Na. 5: Uzalishaji wa mazao ya chakula kwa kuzingatia Mkoa ulioongoza 19
Jedwali Na. 6: Mikoa yenye Halmashauri zenye maeneo yenye dalili zitakazosababisha kuwepo na upungufu wa Chakula 20

SURA YA KWANZA

1.0 UTANGULIZI

Idara ya Usalama wa Chakula kupitia Sehemu ya Uratibu wa Mazao na Tahadhari ya Awali (*Crop Monitoring and Early Warning Section*) hufanya shughuli za ufuatiliaji na ukusanyaji wa takwimu na taarifa mbalimbali zinazohusiana na Usalama wa Chakula nchini. Takwimu na taarifa hizo ni pamoja na:- hali ya unyeshaji wa mvua, ukuaji wa mazao shambani, athari katika ukuaji wa mazao zinazoweza kusababishwa na visumbufu, mwenendo wa bei na upatikanaji wa chakula, hali ya biashara ya mazao ya chakula (*export & import*), akiba ya mazao (*stocks*) na utoaji wa taarifa za hali ya chakula nchini. Shughuli hizi hufanyika kwa kutumia Mfumo wa Uratibu wa Mazao na Tahadhari ya Awali (*Crop Monitoring and Early Warning System* – CMEWS) ambapo nyenzo *(tools)* mbalimbali hutumika katika ukusanyaji wa takwimu na taarifa hizo. Tathmini ya Mwisho *(Final Food Crop Production Assessment*) ya uzalishaji na upatikanaji wa chakula kwa kawaida hufanyika mwishoni mwa mwezi Novemba kila mwaka. Mazao makuu ya chakula ambayo yanaratibiwa kwa sasa ni mahindi, mpunga, mtama, uwele, ulezi, ngano, ndizi, muhogo, viazi vitamu, viazi mviringo, maharage, mbaazi, kunde, choroko, karanga na njugumawe.

Kutokana na utaratibu huu, Wataalam wa Idara kwa kushirikiana na Ofisi ya Rais –TAMISEMI, Ofisi ya Rais Ikulu na Ofisi ya Taifa ya Takwimu (NBS) hufanya Tathmini hiyo nchini kila msimu/mwaka. Katika msimu wa 2019/2020[1], Idara imefanya tathmini hii kuanzia mwezi Desemba, 2020 – Januari, 2021. Katika tathmini hiyo, takwimu na taarifa mbalimbali za uzalishaji na upatikanaji wa mazao makuu ya chakula kutoka Halmashauri zote za Tanzania Bara zilikusanywa na kufanyiwa uchambuzi wa kina na kutolewa taarifa.

[1] *Hapa nchini, msimu wa uzalishaji huanza kuhesabiwa kuanzia katikati ya mwezi Septemba ya mwaka husika hadi katikati ya mwezi Mei ya mwaka unaofuata (Mfano Septemba, 2020 hadi Mei, 2021), Aidha kila msimu hupitia unyeshaji wa mvua kama inavyoonesha yaani mvua za* ***Vuli*** *–Septemba-Desemba,* ***Msimu*** *–Desemba-Mei, na* ***Masika****-Machi –Mei.*

SURA YA PILI

2.0 UNYESHAJI WA MVUA KATIKA MSIMU WA UZALISHAJI WA MAZAO YA CHAKULA

Unyeshaji wa mvua hapa nchini umegawanyika katika sehemu mbili ambapo kuna maeneo yanayopata msimu mmoja wa mvua kwa mwaka (Msimu) na maeneo yanayopata misimu miwili ya mvua kwa mwaka (Vuli na Masika).

2.1 Mvua za Vuli: Oktoba – Desemba, 2019

Mvua za Vuli kwa kawaida huanza kunyesha wiki ya pili ya mwezi Oktoba na kuisha wiki ya tatu ya mwezi Desemba kila mwaka kwa maeneo yanayopata mvua hizo ambayo ni mikoa ya Kagera, Mwanza, Geita, Mara, Simiyu, Kilimanjaro, Arusha, Manyara, Tanga, Pwani, Dar es Salaam na maeneo ya Kaskazini mwa mikoa ya Morogoro, Kigoma na Shinyanga.

Aidha, mwenendo wa unyeshaji wa mvua hizo umekuwa ukibadilika kutokana na mabadiliko ya hali ya hewa na hivyo kuathiri Mikoa inayopata mvua hizo kama inavyoonekana katika **Jedwali Na.1.**

Jedwali Na. 1: Mchango wa mvua za Vuli kwa Kawaida na Sasa

SN	MKOA	Mchango wa mvua za Vuli kawaida (*normal*)	Mchango wa mvua za Vuli kwa Sasa (*current*) (%)
1	Arusha	20	10
2	Pwani	10	5
3	Dar es salaam	10	2
4	Geita	55	50
5	Kagera	80	75
6	Kilimanjaro	35	10
7	Mara	45	35
8	Morogoro	15	12
9	Mwanza	55	50
10	Shinyanga	7	3
11	Simiyu	7	5
12	Tanga	20	13

Chanzo: Idara ya Usalama wa Chakula-Sehemu ya Uratibu wa Mazao na Tahadhari ya Awali

Mavuno ya msimu wa Vuli huingia sokoni katikati ya msimu wa maeneo yanayopata msimu mmoja wa mvua na hivyo kupunguza makali ya upatikanaji wa chakula kutokana na bei za vyakula kushuka.

Katika kipindi cha mwaka 2019 Mvua za Vuli ziliwahi kunyesha mapema zaidi, wiki ya kwanza ya mwezi Oktoba katika maeneo ya Ukanda wa ziwa Viktoria pamoja na maeneo ya Pwani ya Kaskazini, na kuendelea kunyesha kwa mtawanyiko mzuri katika maeneo hayo. Aidha, kulikuwa na matukio ya unyeshaji wa mvua kubwa kupita kiasi, hali iliyosababisha mafuriko na maji kutuama katika maeneo mengi hususan mikoa ya Morogoro na Pwani na baadhi ya maeneo ya ukanda wa ziwa Viktoria.

Ingawa mvua zilianza kunyesha kwa kuchelewa na kwa mtawanyiko usioridhisha katika maeneo ya Nyanda za juu Kaskazini Mashariki (Mikoa ya Kilimanjaro, Arusha na Manyara), ziliendelea kunyesha vizuri na kwa kiwango cha juu ya wastani kwa baadhi ya maeneo ya mikoa ya Arusha na Manyara. Mvua hizo ziliendelea kunyesha hadi katikati ya mwezi Februari, 2020 katika maeneo hayo. Aidha, katika baadhi ya maeneo ya Pwani ya Kaskazini, mvua hizo, ziliendelea kunyesha na kuungana na mvua za Masika kwa msimu wa 2019/2020. Pamoja na changamoto za mafuriko zilizojitokeza na kuathiri uzalishaji wa baadhi ya mazao hususan maharage, kwa ujumla uzalishaji wa mazao ya chakula kwa maeneo yanayopata mvua hizo ulikuwa mzuri.

2.2 Unyeshaji wa mvua za Msimu: Novemba, 2019 – Aprili, 2020

Mvua za Msimu kwa kawaida huanza kunyesha wiki ya tatu ya mwezi Novemba na kuisha wiki ya nne ya mwezi Aprili ya mwaka unaofuata kwa maeneo yenye msimu mmoja wa mvua kwa mwaka. Maeneo hayo ni ya mikoa ya Tabora, Katavi, Rukwa, Mbeya, Songwe, Singida, Dodoma, Iringa, Njombe, Ruvuma, Lindi, Mtwara na baadhi ya maeneo ya Mikoa ya Morogoro Shinyanga na Kigoma.

Msimu wa 2019/2020, mvua za Msimu zilianza wiki ya tatu ya mwezi Novemba, 2019 kwenye maeneo mengi yanayopata mvua hizo. Katika baadhi ya maeneo

ya mikoa ya Kigoma na Katavi, mvua hizo ziliwahi kunyesha kuanzia wiki ya kwanza ya mwezi Novemba, 2019 na ziliendelea vizuri kwa mtawanyiko wa kuridhisha katika maeneo mengi.

Kwa ujumla, unyeshaji wa mvua hizo ulikuwa wa juu ya kiwango cha wastani katika maeneo yote, ambapo hata katika kipindi cha mwezi Februari, ambacho kwa kawaida huwa kinakuwa kikavu, mvua ziliendelea kunyesha. Mvua hizo ziliendelea kunyesha hadi wiki ya tatu ya mwezi Mei, 2020 katika baadhi ya maeneo.

2.3 Unyeshaji wa mvua za Masika: Machi – Mei, 2020

Mvua za Masika kwa kawaida huanza kunyesha wiki ya pili ya mwezi Machi na kuisha wiki ya tatu ya mwezi Mei kila mwaka kwa maeneo yanayopata mvua hizo ambayo pia hupata mvua za Vuli. Katika msimu wa 2019/2020, mvua za Masika zilianza mapema zaidi kuanzia wiki ya nne ya mwezi Februari, 2020 ambapo, hadi kufikia mwezi Machi, 2020 mvua hizo zilikuwa tayari zimeenea katika maeneo mengi na ziliendelea kunyesha kwa kiwango cha juu ya wastani takriban katika maeneo yote.

2.4 Ulinganifu wa Unyeshaji Mvua Msimu wa 2019/2020 na Misimu ya Nyuma

Unyeshaji wa mvua kwa msimu wa 2019/ 2020 ulikuwa ni wa kipekee kwa kuwa mvua zilinyesha kwa kiwango cha juu ya wastani takriban katika maeneo yote ya nchi. Maeneo yote ya nchi yalipata zaidi ya mm 1,000 za mvua isipokuwa maeneo machache ya mikoa ya Manyara na Arusha, ambayo yalipata mm 600 – 1000 za mvua *(Kielelezo Na. 1).*

Kielelezo Na. 1: **Kiwango cha unyeshaji na mtawanyiko wa mvua kwa msimu mzima wa 2019/2020 kuanzia Tarehe 1 Septemba, 2019 – 31 Mei, 2020**

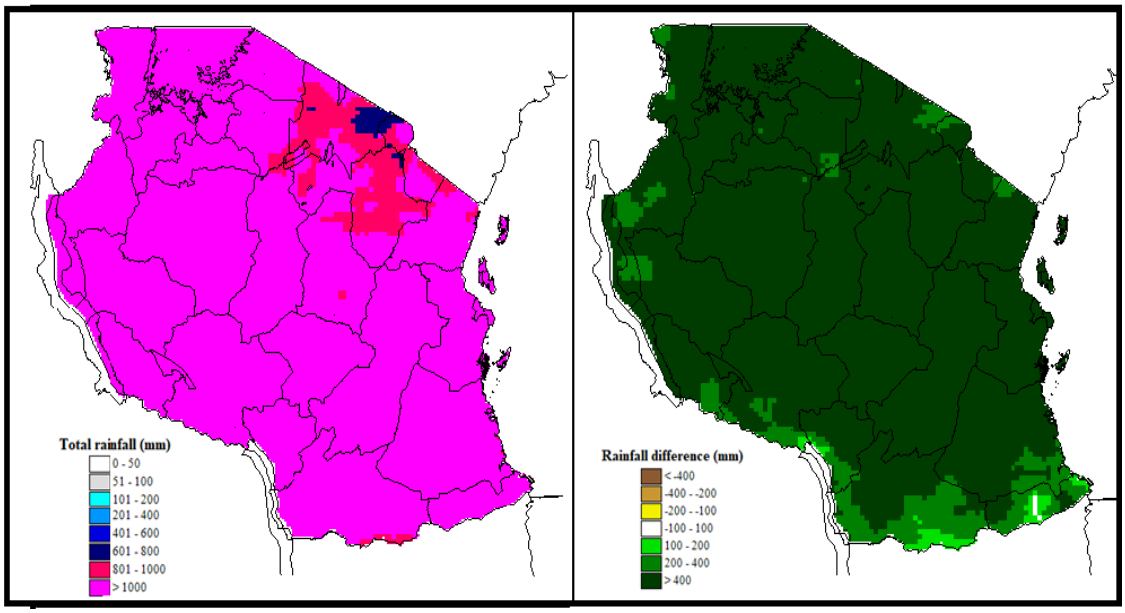

Ramani inaonesha kiasi cha mvua (mm) kilichonyesha kipindi cha msimu kuanzia Septemba 2019-Mei 2020	***Ramani inaonesha tofauti ya mvua (mm) iliyonyesha kipindi cha msimu kuanzia Septemba 2019-Mei 2020 ikilinganishwa na wastani***

Chanzo: *GeoWRSI, 2020-TMA*

Msimu wa 2019/2020 umechukua nafasi ya nne kwa kurekodi kiasi cha mvua nyingi tangu mwaka 1970 ikilinganishwa na misimu ya nyuma. Misimu iliyokuwa na mvua nyingi zaidi tangu mwaka 1970 ni; 1982/1983, 1997/1998 na 2006/2007 ambapo mvua za msimu wa 1997/1998 ziliambatana na tukio la El-Niño. Takriban maeneo yote ya nchi yalipata mvua nyingi zaidi zenye mtawanyiko wa kuridhisha katika msimu huu ikilinganishwa na misimu mingine.

2.5 Matokeo ya Mvua Kwenye Shughuli za Kilimo na Uzalishaji kwa Msimu wa 2019/2020

Katika kipindi cha Oktoba, 2019 – Aprili, 2020 maeneo mengi ya nchi yalipata unyevunyevu wa kutosha kwenye udongo kutokana na mvua zilizonyesha kwa kiwango cha juu ya wastani. Hata hivyo, baadhi ya maeneo yalipata unyevunyevu uliokithiri na kusababisha athari katika shughuli za kilimo.

Maeneo mengine yalipata mafuriko na maji kutuama, hali iliyosababisha uharibifu na upotevu wa mazao hasa katika mikoa ya Pwani, Lindi, Dodoma, Singida, Dar es Salaam, Mtwara, Ruvuma, Morogoro, Rukwa, Mbeya,

Kilimanjaro, Kagera, Songwe,Iringa na Katavi. Athari hizo zilionekana zaidi katika mazao kama vile maharage, mihogo, viazi na mahindi katika baadhi ya maeneo.Vilevile, upotevu wa mbolea ardhini *(leaching)*, uharibifu wa miundombinu ya kilimo, wakulima kushindwa kuandaa mashamba kutokana na kutuama kwa maji, upotevu wa mali na maisha ya watu pamoja na mifugo zilijitokeza katika baadhi ya maeneo.

Pamoja na athari hizo zilizojitokeza, wapo wakulima katika maeneo mengine waliotumia fursa ya unyevunyevu uliokuwepo baada ya mafuriko na kutuama kwa maji kuendelea na shughuli za kilimo baada ya msimu wa mvua kuisha na hivyo kuchangia katika uzalishaji wa mazao ya chakula.

2.6 Mwenendo wa Unyeshaji wa Mvua za Vuli na Matarajio ya Uzalishaji wa Mazao ya Chakula (Oktoba – Desemba, 2020)

Katika msimu wa mvua za Vuli 2020/2021, mvua zilianza mapema mwezi Septemba katika maeneo ya mikoa ya Mara na Kagera, na kutawanyika katika maeneo mengine ya Kanda ya Ziwa Viktoria pamoja na maeneo machache ya mikoa ya Pwani na Dar es Salaam katika kipindi cha mwezi Oktoba.

Mvua hizi zimeendelea kunyesha kwa kiwango cha juu ya wastani katika maeneo mengi hasa ya Kanda ya Ziwa Viktoria. Katika maeneo mengine ya Pwani ya Kaskazini na Kanda ya Kaskazini Mashariki, mvua zilichelewa kuanza (Novemba) na zimeendelea kwa mtawanyiko hafifu. Mvua hizi zinatarajiwa kuendelea kunyesha hadi katika kipindi cha mwezi Januari, 2021.

2.6.1 Ulinganifu wa Unyeshaji wa Mvua za Vuli Msimu wa 2020/2021 na Msimu wa 2019/2020

Viwango vya mvua za Vuli kwa msimu wa 2020/2021 umekuwa ni wa chini ikilinganishwa na mvua za Vuli za msimu wa 2019/2020 hasa katika maeneo ya Nyanda za juu Kaskazini Mashariki na mikoa ya Pwani ya Kaskazini. Hadi kufikia Desemba 31 2020, viwango vilivyopatikana ni milimita 51 – 200 kwa

mikoa ya Arusha, Manyara na Kilimanjaro, na milimita 200 – 300 katika mikoa ya Pwani, Dar es Salaam na Tanga ikilinganishwa na milimita 200 – 500 na 500 – 1000 kwa mwaka 2019 mtawalia. Viwango hivyo ni sawa na mvua za wastani hadi chini ya wastani katika maeneo hayo ***(Kielelezo Na. 2)***.

Kielelezo Na. 2: Viwango cha unyeshaji na mtawanyiko wa mvua kwa kipindi cha kuanzia Tarehe 01 Oktoba – 31 Desemba, 2020

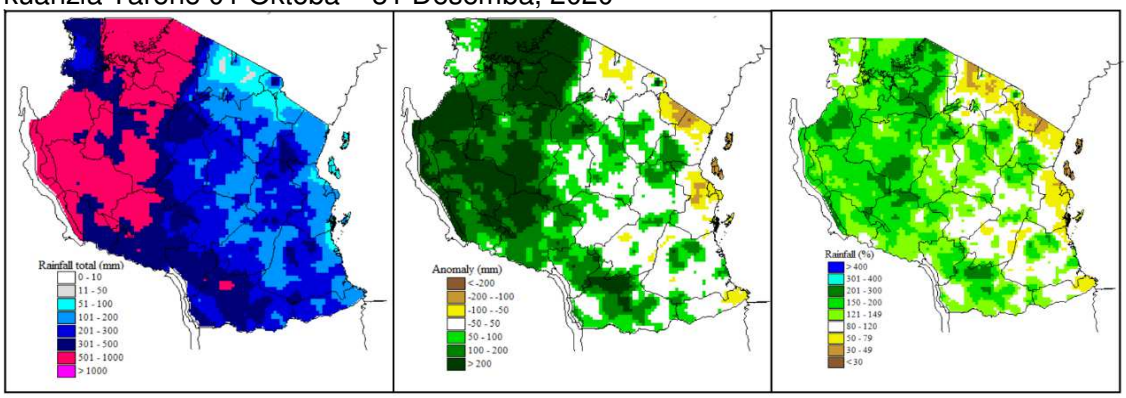

Ramani inaonesha kiasi cha mvua (mm) kilichonyesha kipindi cha msimu kuanzia Oktoba -Desemba 2020	Ramani inaonesha tofauti ya mvua (mm) iliyonyesha kipindi cha msimu kuanzia Oktoba -Desemba 2020 ikilinganishwa na wastani	Ramani inaonesha asilimia ya unyeshaji wa mvua kwa wastani (75%-125%)

Chanzo: *GeoWRSI Januari, 2021-TMA*

2.6.2 Matokeo ya mvua za Vuli, 2020 kwenye shughuli za kilimo na uzalishaji

Katika kipindi cha Oktoba hadi Desemba, 2020 maeneo mengi yanayopata mvua za Vuli yalipata unyevunyevu mzuri kwenye udongo kutokana na mvua zilizonyesha katika kiwango cha juu ya wastani hasa katika mikoa ya Kanda ya Ziwa Viktoria. Mazao takribani yote yamestawi vizuri na mwelekeo unaonesha yatachangia upatikanaji wa chakula katika kipindi cha mwezi Februari na kuendelea kabla ya mavuno mengine kuanzia mwezi Mei, 2021 isipokuwa zao la maharage tu ambalo limepata changamoto ya mvua kuwa nyingi na hivyo kuathiri uzalishaji wa zao hilo. Aidha, katika maeneo mengine yaliyosalia yanayopata mvua hizo, mtawanyiko mbaya wa mvua unaweza kuchangia kushuka kwa uzalishaji wa mazao ya chakula. Hata hivyo, baadhi ya mikoa ya kanda ya Ziwa imeshaanza kupata mavuno ya vuli.

2.6.3 Matarajio ya Uzalishaji wa Mazao ya Chakula kwa Msimu wa mvua za Vuli 2020/2021

Kwa kipindi cha mwezi Febuari, 2021 nchi inatarajia kupata kiasi cha **tani 2,166,908** cha mavuno ya vuli toka kwenye mikoa inayopata mvua za vuli *Jedwali Na. 2.*

Jedwali Na. 2: Mchango wa Uzalishaji wa Mazao ya Vuli Tarajiwa

Mchango wa Uzalishaji wa Mazao ya Vuli Tarajiwa 2020/2021					
MIKOA YA VULI	**Uzalishaji katika (Tani) Msimu 2019/2020**	**Mchango wa uzalishaji wa Mazao ya Vuli kwa Kawaida (%)**	**Mchango wa Uzalishaji wa Mazao ya Vuli kwa Sasa (%)**	**Mchango wa Uzalishaji wa Mazao ya Vuli tarajiwa (Tani) Msimu 2020/2021**	**MIKOA YA VULI**
Arusha	591,276	20	35.2	321,615	Arusha
Pwani	369,451	10	16.5	73,222	Pwani
Dar es salaam	37,787	10	1.8	691	Dar es salaam
Geita	472,456	55	49.3	459,698	Geita
Kagera	1,129,966	80	9.8	122,546	Kagera
Kilimanjaro	282,448	35	45.5	235,528	Kilimanjaro
Mara	1,198,717	45	12.8	175,947	Mara
Morogoro	966,505	15	13.6	151,513	Morogoro
Mwanza	972,176	55	16.8	196,476	Mwanza
Simiyu	550,651	7	35.0	296,577	Simiyu
Tanga	754,635	20	15.0	133,095	Tanga
Jumla ya Uzalishaji Mikoa ya Vuli- Msimu 2019/2020	**7,326,067**	**36**	**22.8**	**2,166,908**	**Matarajio ya Uzalishaji (Tani)- Vuli 2020/2021**
Jumla ya Chakula Tanzania	**18,196,733**	**15**	**10.6**		

Matarajio ya uzalishaji wa mazao ya chakula katika Msimu wa Vuli 2020/2021 (Oktoba –Desemba, 2020) kwa mazao ya mahindi, mtama, uwele, maharage, kunde, karanga, choroko, njugu mawe, viazi vitamu na viazi mviringo

2.7 Mwenendo wa Unyeshaji wa Mvua za Msimu wa 2020/2021

Katika msimu wa 2020/2021, mvua za Msimu zilianza mapema katika wiki ya kwanza ya mwezi Novemba, 2020 kwenye maeneo ya mkoa wa Kigoma na Kusini mwa mkoa wa Morogoro na kuendelea katika wiki ya pili kwenye maeneo mengine yaliyosalia isipokuwa katika mikoa ya Mbeya, Njombe, Ruvuma, Lindi na Mtwara, ambapo zilianza wiki ya tatu ya mwezi Desemba.

Kwa ujumla, hadi kufikia mwishoni mwa mwezi Desemba, mwenendo wa unyeshaji wa mvua hizo umeendelea kwa kiwango cha juu ya wastani katika maeneo mengi, isipokuwa mikoa ya Iringa, Morogoro (Kusini), Mtwara, na baadhi ya maeneo katika mkoa wa Lindi ambapo zimenyesha kwa kiwango cha

chini ya wastani. Aidha, hali ya mazao shambani ni nzuri katika maeneo mengi yanayopata mvua hizo. Kwa upande wa maeneo ya Kusini mwa nchi; mvua zilichelewa kuanza hivyo kusababisha kuchelewa kwa shughuli za upandaji wa mazao ya chakula. Vilevile, hali ya malisho ya mifugo na upatikanaji wa maji umeendelea kuwa mzuri katika maeneo yote ya nchi.

SURA YA TATU

3.0 LENGO LA TATHMINI

3.1 Lengo kuu

Lengo kuu ni kupata uzalishaji halisi wa mazao ya chakula katika msimu wa kilimo wa 2019/2020 na upatikanaji wa chakula kwa mwaka 2020/2021 ili kuiwezesha Serikali kuchukua hatua stahiki za maamuzi kuhusiana na hali ya chakula nchini.

3.2 Malengo Mahsusi

Malengo mahsusi ni pamoja na;

1. Kuhuisha taarifa za uzalishaji wa mazao ya chakula na hali ya chakula hadi kufikia tarehe 31 Agosti, 2020;
2. Kukusanya takwimu za malengo ya uzalishaji wa mazao ya chakula kwa msimu wa 2020/2021;
3. Kukusanya takwimu za mwenendo wa uzalishaji wa mazao ya chakula kwenye maeneo yanayopata mvua za Vuli katika msimu wa 2020/2021;
4. Kufuatilia taarifa za masoko na mwenendo wa bei za mazao ya chakula na mifugo, hali ya maji na malisho na upatikanaji wa chakula katika Halmashauri zote Tanzania bara na;
5. Kufuatilia akiba ya mazao ya chakula katika maghala ya wafanya biashara na wakulima.

SURA YA NNE

4.0 METHODOLOJIA

Tathmini hii ilihusisha mapitio ya nyaraka na taarifa mbalimbali zinazohusiana na masuala ya usalama wa chakula na kufuatiwa na ukusanyaji wa takwimu na taarifa za uzalishaji wa mazao ya chakula kutoka katika Mamlaka za Mikoa na ngazi ya Halmashauri (katika vijiji vya kilimo vya sampuli kama vilivyobainishwa na Ofisi ya Taifa ya Takwimu).

Jumla ya timu tisa (9) za Wataalam wa Wizara ya Kilimo, Idara ya Usalama wa Chakula - Sehemu ya Uratibu wa Mazao na Tahadhari ya Awali zilikutana na Wataalamu wa Mikoa miwili hadi mitatu kutoka Idara za Kilimo katika Mikoa 26 na Halmashauri 184.

Timu hizo zilitumia nyenzo za ukusanyaji wa takwimu na taarifa za Mfumo wa Uratibu wa Mazao na Tahadhari ya Awali (*CMEWS*) na kupitia, kujadili na kuhuisha takwimu na taarifa za awali za hadi mwezi Mei 2020 kuhusu uzalishaji wa mazao ya chakula kwa msimu wa 2019/2020 na upatikanaji wa chakula kwa mwaka 2020/2021.

Vilevile, ukusanyaji wa takwimu za malengo na matarajio ya uzalishaji wa mazao ya chakula kwenye maeneo yanayopata mvua za Vuli kwa msimu wa 2020/2021 ili kubaini mchango wake katika upatikanaji wa chakula nchini kwa mwaka 2020/2021 ulifanyika. Uchambuzi, uchakataji na uandaaji wa taarifa ulihusisha Wataalam kutoka Idara ya Usalama wa Chakula kwa kushirikiana na Ofisi ya Rais –TAMISEMI, Ofisi ya Rais Ikulu na Ofisi ya Taifa ya Takwimu.

Katika uchambuzi na uchakataji wa takwimu mambo muhimu yafuatayo yamezingatiwa:

1. **Kigezo cha Upimaji wa Kiwango cha Utoshelevu wa Chakula (*Self Sufficiency Ratio – SSR*):** Kigezo hiki hukokotolewa kwa kuangalia uwiano wa uzalishaji na mahitaji ambapo: Kiwango cha asilimia **0 - 99** inaashiria **Upungufu wa chakula**; asilimia **100 – 119** inaashiria **Utoshelevu wa chakula** na asilimia **120** na zaidi inaashiria **Ziada ya chakula**;

2. **Ukokotoaji wa Mahitaji ya Chakula:** Mahitaji ya chakula kwa mwaka hukokotolewa kwa kuzingatia idadi ya watu kwa mwaka wa chakula[2] *(mid-year population)*,[3] mahitaji ya chakula *(food consumption requirement)* na mahitaji mengine yasiyokuwa ya chakula cha binadamu *(non-food requirement)* kama vile mbegu, chakula cha mifugo, biashara na upotevu wa mazao ambayo ni sehemu ya asilimia ya chakula kilichozalishwa;

3. **Ukokotoaji wa Ziada/Uhaba:** Ziada au Upungufu hukokotolewa kutokana na uzalishaji wa msimu husika kutoa mahitaji ya chakula ya mwaka husika *(Production less Requirement)* ambapo jibu linaweza kuwa chanya (+) inayoashiria **ziada** au hasi (-) inayoashiria **upungufu** kulingana na uzalishaji ulivyokuwa na

4. Taarifa mbalimbali za **athari** za visumbufu na unyeshaji wa mvua katika maeneo mbalimbali nchini hususan mafuriko na kutuama kwa maji.

[2] *Hapa nchini, mwaka wa chakula huanzia tarehe 1 Juni hadi tarehe 31 Mei ya mwaka unaofuata, mfano Juni, 2020 hadi tarehe 31 Mei, 2021 kwa msimu wa uzalishaji 2019/2020.*

[3] *'Mid-Year Population' ni Idadi wa watu watakao kuwepo katikati ya mwaka husika wa chakula. Hii hukokotolewa kwa kutumia viwango vya ukuaji wa idadi ya watu (population growth rate) kulingana na Sensa ya idadi ya watu inayotolewa na NBS.*

SURA YA TANO

5.0 MATOKEO YA TATHMINI

Matokeo yanaonesha kuwa, hali ya uzalishaji wa mazao ya chakula kitaifa na kimkoa katika msimu wa 2019/2020 na upatikanaji wa chakula kwa mwaka 2020/2021 umefikia **tani 18,196,733** kwa mlinganisho wa nafaka (*Grain Equivalent*) ambapo nafaka ni **tani 10,869,596** na yasiyonafaka **tani 7,327,137.** Ikilinganishwa na msimu wa 2018/2019 ambapo uzalishaji ulikuwa tani **16,293,637** kumekuwa na ongezeko la uzalishaji wa **tani 1, 903,096** ambalo ni sawa na **asilimia 10.5.**

Nafaka imeongezeka kutoka **tani 8,896, 830 hadi 10,869,596** sawa na **asilimia 18.1** wakati uzalishaji wa yasiyonafaka umepungua kutoka **tani 7,396,807** hadi **tani 7,327,137** sawa na **asilimia 0.9.** Aidha**,** kwa upande wa mahindi, uzalishaji umeongezeka kutoka **tani 5,652,005** hadi **tani 6,711,002** na mchele kutoka **tani** 2,063,598 hadi **tani 3,038,080** sawa na **asilimia 15.8** na **32.1** mtawalia.

Mahitaji ya chakula kwa mwaka 2020/2021 ni **tani 14,404,171** ambapo **tani 9,191,116** ni za nafaka na **tani 5,213,055** ni za yasiyonafaka**.** Mahitaji hayo yakilinganishwa na uzalishaji yanaonesha kuwa nchi imezalisha ziada ya **tani 3,792,562** za chakula ambapo **tani 1,678,480** ni za nafaka na **tani 2,114,082** ni za yasiyonafaka ***Jedwali Na.3.***

Pamoja na kushuka kwa uzalishaji wa yasiyonafaka, nchi imeendelea kuwa na utengamano wa usalama wa chakula wa viwango tofauti kimkoa. Aidha, hali ya uwepo na upatikanaji wa chakula nchini kwa sasa ni nzuri.

Jedwali Na. 3: Uzalishaji mazao ya Chakula kwa Msimu wa 2019/2020 Zao kwa zao na Mahitaji ya Chakula kwa Mwaka 2020/2021(Tani) Kwa Mlinganishao wa Nafaka (*Grain Equivalent*).

Nafaka	Mahindi	Mtama&Malezi	Mchele	Ngano	Nafaka
Uzalishaji	6,711,002	1,043,237.9	3,038,080	77,276	10,869,596
Mahitaji	5,790,031	2,032,437.4	1,094,119	274,529	9,191,116
Uhaba (-)/Ziada(+)	920,971	-989,200	1,943,961	-197,252	1,678,480
SSR (%)	**116**	**51**	**278**	**28**	**118**
Sinafaka	Mikunde	Ndizi	Muhogo	Viazi	Yasiyonafaka
Uzalishaji	1,895,077	1,358,083	2,427,190	1,646,788	7,327,137
Mahitaji	819,471	963,064	2,404,512	1,026,009	5,213,055
Uhaba (-)/Ziada(+)	1,075,606	395,019	22,678	620,779	2,114,082
SSR (%)	**231**	**141**	**101**	**161**	**141**
JUMLA	Nafaka	Yasiyonafaka			***JUMLA***
Uzalishaji	10,869,596	7,327,137			18,196,733
Mahitaji	9,191,116	5,213,055			14,404,171
Uhaba (-)/Ziada(+)	1,678,480	2,114,082			3,792,562
SSR (%)	**118**	**141**			**126**

Chanzo: ***Tathmini ya Mwisho ya Uzalishaji wa Mazao ya Chakula Msimu wa 2019/2020 na Upatikanaji wa Chakula kwa Mwaka 2020/2021.***

**** Chakula hiki hakikujumuisha akiba ya chakula kutoka kwa wafanyabiashara (private stocks), akiba ya NFRA na CPB (public stocks) na akiba wanayoshikilia wananchi (farm retation) kutokana na ugumu wa sekta binafsi na wananchi kutotoa ushirikiano wa kuzipata takwimu hizi.*

Ikilinganishwa na matokeo ya utabiri wa awali wa uzalishaji wa mazao ya Chakula *(Preliminary Food Crop Production Forecast)* 2019/2020, uzalishaji umeongezeka kwa **tani 454,345** sawa na **asilimia 2.5** (kutoka **tani 17,742,388** hadi **tani 18,196,733**).

5.1 Mchango wa Mazao Mbalimbali Katika Uzalishaji wa Chakula Kitaifa Kwa Msimu wa 2019/2020

Uzalishaji katika msimu wa 2019/2020 unaonesha kuwa Kitaifa, mahindi yamechangia **asilimia 36.9**, mchele **asilimia 16.7,** muhogo **asilimia 13.3**, na mazao mengine ni kama inavyoonekana katika ***Kielelezo Na.3*.**

Kielelezo Na. 3 Mchango wa mazao mbalimbali katika Upatikanaji wa Chakula kwa mwaka 2019/2020

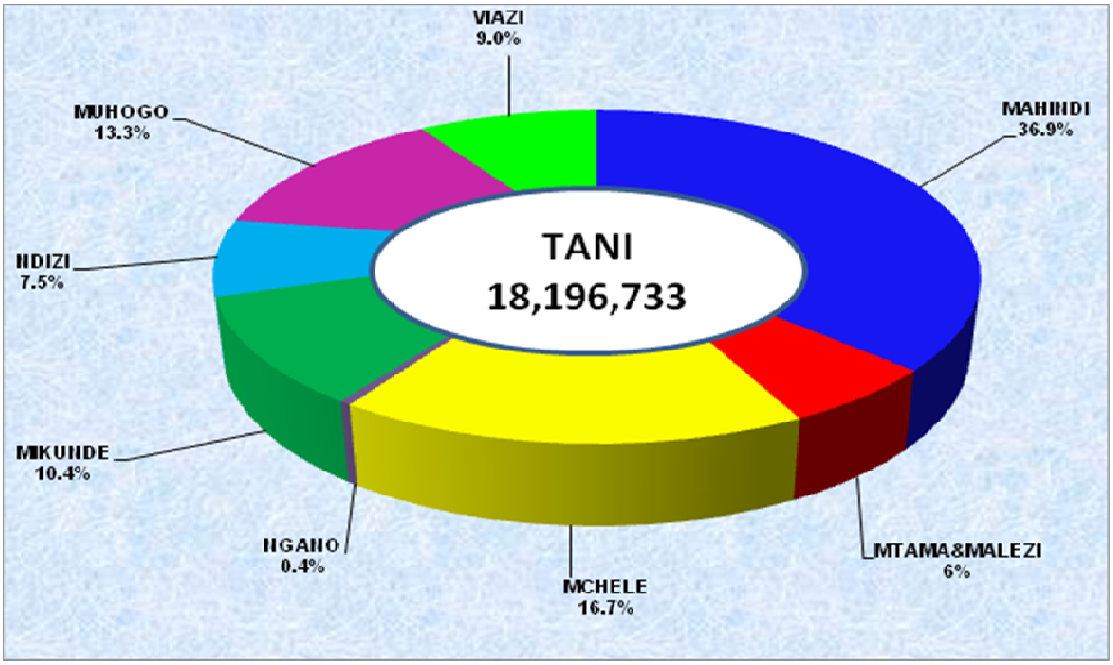

Chanzo: *Tathmini ya Mwisho ya Uzalishaji wa Mazao ya Chakula Msimu wa 2019/2020 na Upatikanaji wa Chakula kwa Mwaka 2020/2021*

5.2 Mtiririko wa viwango vya utoshelevu Nchini

Kwa kuzingatia Kigezo cha Upimaji wa Kiwango cha Utoshelevu (*Self Sufficiency Ratio* – SSR), matokeo yanaonesha kuwa kwa mwaka wa chakula 2020/2021, nchi imekuwa na kiwango cha Utoshelevu cha **asilimia 126** ambacho ni cha juu zaidi kupatikana. Kiwango hiki kimeongezeka ikilinganishwa na mwaka wa chakula wa 2019/2020 ambapo nchi ilijitosheleza kwa **asilimia 118** ***Kielelezo Na.4.***

Kulingana na vigezo vya upimaji wa kiwango cha utoshelevu, hali ya upatikanaji wa chakula kwa mwaka 2020/2021 ni ya **Ziada**. Vilevile, tathmini imebainisha kuwa, viwango vya utoshelevu kwa mwaka wa chakula 2020/2021 ni **asilimia 118** kwa mazao ya nafaka na **asilimia 141** kwa mazao yasiyonafaka.

Kielelezo Na. 4: Mtiririko wa Viwango vya Utoshelevu Kuanzia Mwaka 2009/2010 hadi 2020/2021

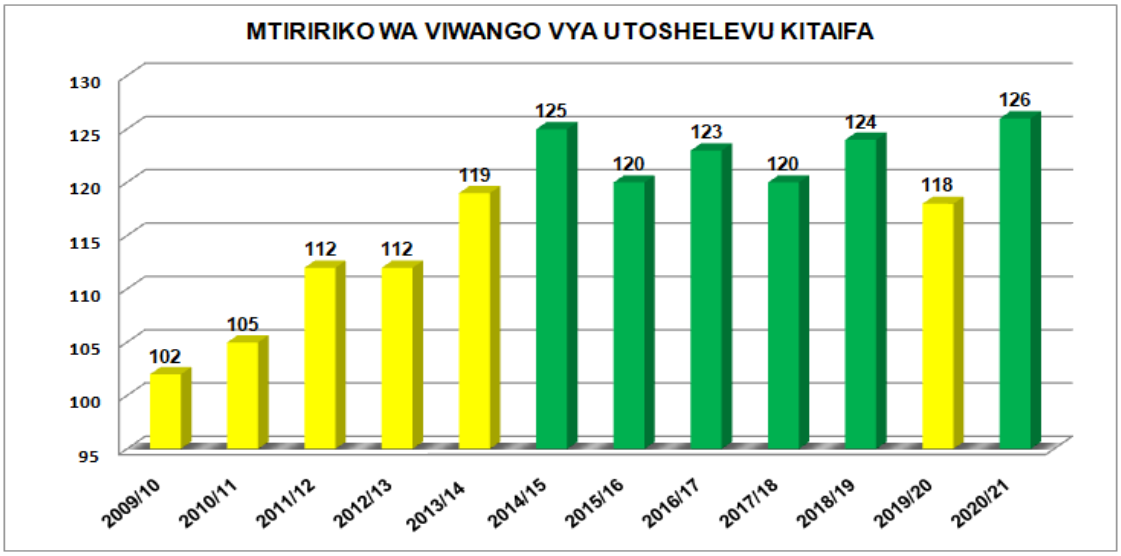

Chanzo: *Taarifa za Tathmini za Mwisho za Hali ya Chakula Nchini.*

5.3 Hali ya Uzalishaji wa Mazao ya Chakula na Viwango vya Utoshelevu Kimkoa

Kimkoa, hali ya chakula imekuwa ya kiwango cha **Ziada** kati ya **asilimia 120** na **238** katika mikoa **14** ambayo ni Ruvuma, Rukwa, Songwe, Katavi, Njombe, Mbeya, Kigoma, Iringa, Kagera, Morogoro, Geita, Mtwara, Manyara na Simiyu; **Utoshelevu** kati ya asilimia **110** na **118** kwenye mikoa **11** ambayo ni Shinyanga, Singida, Dodoma, Mara, Lindi, Tabora, Tanga, Pwani, Kilimanjaro, Arusha, na Mwanza; na **Upungufu** asilimia **2** katika mkoa wa Dar es salaam ***Jedwali Na.4, Kielelezo Na.5 na Kiambatisho Na. 1a na 1b.***

Jedwali Na. 4: Tathmini ya Mwisho ya Upatikanaji wa Chakula kwa Mwaka 2020/2021

Na.	Mazao ya Nafaka (Tani)					Mazao YasiyoNafaka (Tani)				Jumla ya Mavuno Yote (Tani)				
	Mkoa	Mavuno	Mahitaji	Upungufu/Ziada	Kiwango cha utoshelevu (Nafaka)	Mavuno	Mahitaji	Upungufu/ Ziada	Kiwango cha utoshelevu (Yasiyonafa	Mavuno	Mahitaji	Upungufu/Ziada	Kiwango cha Kujitosheleza	Mkoa
1	Ruvuma	930,204	371,943	558,261	250	337,277	159,688	177,589	211	1,267,480	531,630	735,850	238	Ruvuma
2	Rukwa	677,123	282,959	394,164	239	294,305	134,034	160,271	220	971,428	416,993	554,435	233	Rukwa
3	Songwe	561,823	259,359	302,464	217	253,357	124,883	128,473	203	815,180	384,242	430,937	212	Songwe
4	Katavi	317,977	137,718	180,259	231	119,077	69,490	49,587	171	437,055	207,208	229,846	211	Katavi
5	Njombe	355,109	162,920	192,189	218	114,731	72,966	41,765	157	469,840	235,886	233,954	199	Njombe
6	Mbeya	794,867	408,923	385,944	194	403,850	205,549	198,302	196	1,198,717	614,471	584,245	195	Mbeya
7	Kigoma	643,247	467,223	176,024	138	593,913	252,873	341,040	235	1,237,161	720,097	517,064	172	Kigoma
8	Iringa	294,687	187,907	106,780	157	177,769	105,442	72,328	169	472,456	293,348	179,108	161	Iringa
9	Kagera	179,272	481,723	-302,450	37	950,693	307,156	643,537	310	1,129,966	788,879	341,087	143	Kagera
10	Morogoro	758,613	452,334	306,279	168	207,892	254,387	-46,495	82	966,505	706,720	259,785	137	Morogoro
11	Geita	414,658	354,319	60,339	117	302,022	204,416	97,607	148	716,681	558,735	157,946	128	Geita
	Tanzania	**10,869,596**	**9,191,116**	**1,678,480**	**118**	**7,327,137**	**5,213,055**	**2,114,082**	**141**	**18,196,733**	**14,404,171**	**3,792,562**	**126**	**Tanzania**
12	Mtwara	80,725	210,934	-130,210	38	330,485	131,399	199,086	252	411,210	342,334	68,876	120	Mtwara
13	Manyara	442,091	329,673	112,418	134	175,919	185,157	-9,238	95	618,011	514,830	103,181	120	Manyara
14	Simiyu	486,259	323,453	162,806	150	107,203	172,747	-65,545	62	593,461	496,200	97,261	120	Simiyu
15	Shinyanga	393,626	295,919	97,707	133	157,025	171,757	-14,731	91	550,651	467,676	82,975	118	Shinyanga
16	Singida	428,555	287,758	140,797	149	90,616	155,157	-64,541	58	519,171	442,915	76,257	117	Singida
17	Dodoma	435,690	391,277	44,412	111	295,027	232,537	62,490	127	730,717	623,814	106,903	117	Dodoma
18	Mara	373,197	352,522	20,675	106	274,185	201,135	73,049	136	647,382	553,658	93,725	117	Mara
19	Lindi	152,449	154,915	-2,466	98	129,999	87,266	42,733	149	282,448	242,181	40,268	117	Lindi
20	Tabora	616,843	487,494	129,348	127	262,456	272,958	-10,502	96	879,298	760,452	118,846	116	Tabora
21	Tanga	457,736	422,954	34,782	108	296,899	231,595	65,304	128	754,635	654,549	100,086	115	Tanga
22	Pwani	93,934	198,629	-104,695	47	275,517	123,037	152,480	224	369,451	321,666	47,785	115	Pwani
23	Kilimanjaro	225,199	303,577	-78,378	74	331,394	182,312	149,081	182	556,592	485,889	70,703	115	Kilimanjaro
24	Arusha	296,645	335,716	-39,071	88	294,630	200,422	94,208	147	591,276	536,139	55,137	110	Arusha
25	Mwanza	453,683	549,600	-95,917	83	518,493	333,134	185,359	156	972,176	882,734	89,442	110	Mwanza
26	Dar es Salaam	5,384	979,367	-973,983	1	32,403	641,557	-609,155	5	37,787	1,620,925	-1,583,138	2	Dar es Salaam

Chanzo: *Tathmini ya Mwisho ya Uzalishaji wa Mazao ya Chakula Msimu wa 2019/2020 na Upatikanaji wa Chakula kwa Mwaka 2020/2021.*

Ufunguo:	
	Ziada
	Utoshelevu
	Upungufu

Kielelezo Na. 5: Ramani inayoonesha Viwango vya Utoshelevu wa Mazao ya Chakula

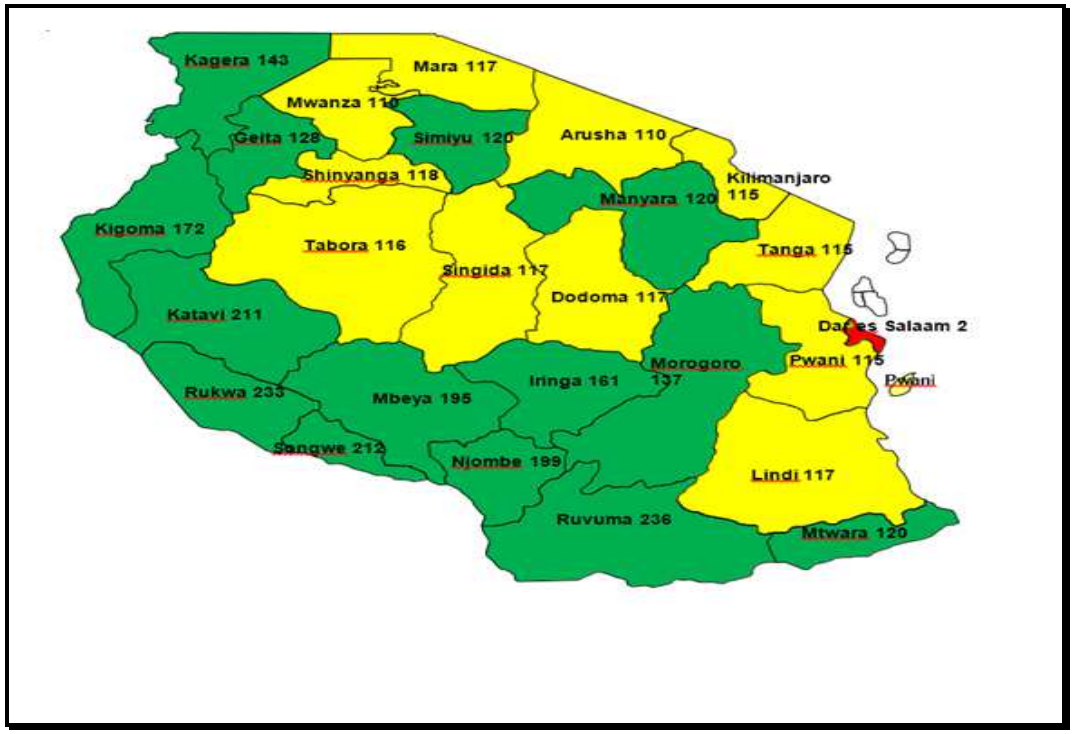

Ufunguo	
	Ziada
	Utoshelevu
	Upungufu

***Chanzo**: Tathmini ya Mwisho ya Hali ya Uzalishaji wa mazao ya chakula Chakula kwa Mwaka 2019/2020. na Upatikanaji wa Chakula kwa Mwaka 2020/2021*

Uzalishaji wa mazao ya chakula kwa kuzingatia Mkoa ulioongoza katika uzalishaji wa mazao hayo kabla (takwimu kama zilivyowasilishwa) na baada ya uchambuzi wa takwimu Kitaifa ni kama inavyoonekana katika **Jedwali Na.5.**

Jedwali Na. 5: Uzalishaji wa mazao ya chakula kwa kuzingatia Mkoa ulioongoza

UZALISHAJI WA MAZAO YA CHAKULA KABLA YA UCHAMBUZI KIMKOA MSIMU WA 2019/2020									
Na	UZALISHAJI WA MAZAO YA NAFAKA			UZALISHAJI WA MAZAO YASIYONAFAKA			JUMLA YA UZALISHAJI WA MAZAO YOTE		
	Mkoa	Eneo (Hekta)	Uzalishaji wa Nafaka (Tani)	Mkoa	Eneo (Hekta)	Uzalishaji wa Yasiyo Nafaka (Tani)	Mkoa	Eneo (Hekta)	Uzalishaji mazao yote (Tani)
1	Morogoro	622,037	1,499,392	Kagera	539,534	4,154,249	Kagera	715,091	4,490,202
2	Kigoma	415,104	1,193,574	Kigoma	421,337	1,991,337	Kigoma	836,441	3,184,911
3	Mbeya	294,686	1,055,384	Mbeya	157,424	1,515,608	Mbeya	452,109	2,570,992
4	Shinyanga	479,229	1,009,254	Mtwara	192,838	1,337,322	Morogoro	746,384	2,008,069
5	Ruvuma	336,168	934,581	Tanga	261,394	1,045,291	Mwanza	400,423	1,744,174
6	Tabora	450,649	891,027	Kilimanjaro	133,081	1,037,667	Geita	592,548	1,610,727
7	Iringa	339,411	830,975	Mwanza	184,699	1,007,927	Tanga	589,326	1,573,407
8	Manyara	366,486	775,023	Njombe	134,219	862,727	Shinyanga	696,324	1,486,806
9	Geita	299,035	758,197	Geita	293,513	852,530	Njombe	364,098	1,484,202
10	Simiyu	460,432	742,506	Pwani	91,776	777,308	Mtwara	309,698	1,467,716
11	Katavi	227,130	737,042	Morogoro	124,347	508,677	Tabora	669,942	1,389,151
12	Mwanza	215,725	736,247	Tabora	219,293	498,124	Kilimanjaro	267,063	1,363,791
13	Rukwa	300,108	733,579	Shinyanga	217,094	477,552	Ruvuma	488,095	1,347,790
14	Songwe	230,017	658,785	Rukwa	182,952	447,084	Rukwa	483,060	1,180,663
15	Singida	403,330	623,078	Simiyu	219,225	432,768	Simiyu	679,657	1,175,273
16	Njombe	229,879	621,475	Ruvuma	151,928	413,209	Iringa	440,654	1,152,305
17	Tanga	327,932	528,116	Songwe	130,823	412,738	Katavi	301,178	1,129,729
18	Dodoma	332,113	505,815	Mara	182,137	402,601	Songwe	360,839	1,071,523
19	Mara	230,877	430,601	Katavi	74,048	392,687	Manyara	525,035	1,021,915
20	Arusha	137,949	354,427	Dodoma	200,634	375,783	Pwani	242,615	1,002,544
21	Kagera	175,558	335,954	Iringa	101,243	321,330	Singida	541,932	917,377
22	Kilimanjaro	133,982	326,124	Singida	138,602	294,299	Dodoma	532,747	881,598
23	Pwani	150,839	225,236	Lindi	115,310	252,883	Mara	413,014	833,202
24	Lindi	158,868	166,352	Manyara	158,549	246,892	Arusha	220,865	583,796
25	Mtwara	116,860	130,394	Arusha	82,916	229,369	Lindi	274,178	419,235
26	Dar es Salaam	3,652	5,102	Dar es Salaam	5,508	28,240	Dar es Salaam	9,160	33,342
	JUMLA	**7,438,054**	**16,808,237**		**4,714,422**	**20,316,203**		**12,152,476**	**37,124,440**

Na	UZALISHAJI WA MAZAO YA CHAKULA BAADA YA UCHAMBUZI KIMKOA MSIMU WA 2019/2020								
	UZALISHAJI WA MAZAO YA NAFAKA			UZALISHAJI WA MAZAO YASIYONAFAKA			JUMLA YA UZALISHAJI WA MAZAO YOTE		
	Mkoa	Eneo (Hekta)	Uzalishaji wa Nafaka (Tani)	Mkoa	Eneo (Hekta)	Uzalishaji (Tani)	Mkoa	Jumla ya Eneo (Hekta)	Jumla ya Uzalishaji (Tani)
1	Ruvuma	352,125	930,204	Kagera	419,984	950,693	Ruvuma	504,405	1,267,480
2	Mbeya	290,554	794,867	Kigoma	305,918	593,913	Kigoma	557,610	1,237,161
3	Morogoro	370,196	758,613	Mwanza	227,312	518,493	Mbeya	424,977	1,198,717
4	Rukwa	300,370	677,123	Mbeya	134,423	403,850	Kagera	531,326	1,129,966
5	Kigoma	251,692	643,247	Ruvuma	152,281	337,277	Mwanza	441,888	972,176
6	Tabora	360,502	616,843	Kilimanjaro	116,068	331,394	Rukwa	486,049	971,428
7	Songwe	230,017	561,823	Mtwara	149,225	330,485	Morogoro	460,401	966,505
8	Simiyu	325,678	486,259	Geita	179,205	302,022	Tabora	578,790	879,298
9	Tanga	284,913	457,736	Tanga	143,650	296,899	Songwe	361,171	815,180
10	Mwanza	214,575	453,683	Dodoma	195,472	295,027	Tanga	428,563	754,635
11	Manyara	303,949	442,091	Arusha	101,137	294,630	Dodoma	576,212	730,717
12	Dodoma	380,740	435,690	Rukwa	185,680	294,305	Geita	378,355	716,681
13	Singida	337,955	428,555	Pwani	90,075	275,517	Mara	359,871	647,382
14	Geita	199,151	414,658	Mara	145,653	274,185	Manyara	448,532	618,011
15	Shinyanga	235,562	393,626	Tabora	218,288	262,456	Simiyu	445,274	593,461
16	Mara	214,218	373,197	Songwe	131,155	253,357	Arusha	292,043	591,276
17	Njombe	181,536	355,109	Morogoro	90,205	207,892	Kilimanjaro	218,855	556,592
18	Katavi	132,959	317,977	Iringa	103,043	177,769	Shinyanga	378,200	550,651
19	Arusha	190,906	296,645	Manyara	144,583	175,919	Singida	379,620	519,171
20	Iringa	156,237	294,687	Shinyanga	142,638	157,025	Iringa	259,280	472,456
21	Kilimanjaro	102,787	225,199	Lindi	76,915	129,999	Njombe	253,104	469,840
22	Kagera	111,343	179,272	Katavi	53,553	119,077	Katavi	186,512	437,055
23	Lindi	158,709	152,449	Njombe	71,568	114,731	Mtwara	227,471	411,210
24	Pwani	66,132	93,934	Simiyu	119,596	107,203	Pwani	156,207	369,451
25	Mtwara	78,246	80,725	Singida	41,665	90,616	Lindi	235,624	282,448
26	Dar es Salaam	4,025	5,384	Dar es Salaam	10,421	32,403	Dar es Salaa	14,446	37,787
	Jumla	**5,835,073**	**10,869,596**	**Jumla**	**3,749,712**	**7,327,137**		**9,584,786**	**18,196,733**

Chanzo: *Tathmini ya Mwisho ya Uzalishaji wa Mazao ya Chakula Msimu wa 2019/2020 na Upatikanaji wa Chakula kwa Mwaka 2020/2021.*

5.4 Maeneo Yenye dalili za kuwa na Upungufu wa Chakula Nchini

Kulingana na tathmini ya mwisho ya uzalishaji wa mazao ya chakula Msimu wa 2019/2020 na upatikanaji wa chakula kwa mwaka 2020/2021; matokeo yameonesha uwepo wa maeneo *(pockets)* yenye upungufu wa chakula katika **Mikoa 3** yenye **Halmashauri 7** kama inavyoonekana katika ***Jedwali Na. 6***.

Jedwali Na. 6: Mikoa yenye Halmashauri zenye maeneo yenye dalili zitakazosababisha kuwepo na upungufu wa Chakula

Na.	Mkoa	Kiwango (SSR %) Kimkoa	Idadi ya Halmashauri zenye maeneo yenye Dalili zitakazopelekea Upungufu wa Chakula	Halmashauri Zenye Maeneo Yenye Dalili Zitakazopelekea Upungufu wa Chakula
1	Manyara	120	3	Simanjiro, Babati DC, Mbulu DC
2	Kilimanjaro	115	2	Same, Mwanga
3	Arusha	110	2	Arusha DC, Monduli
	Jumla		**7**	

Kielelezo

Utoshelevu Ziada

Chanzo: *Tathmini ya Mwisho ya Uzalishaji wa Mazao ya Chakula Msimu wa 2019/2020 na Upatikanaji wa Chakula kwa Mwaka 2020/2021.*

*** *Pamoja na kwamba Mkoa wa Dar es Salaam unaonesha upungufu, Halmashauri zake hazioneshwi katika jedwali hili kwa kuwa eneo lake la uzalishaji ni dogo na linaendelea kupungua kutokana na kuendelea kukua kwa Jiji. Mkoa huo unapokea vyakula kutoka katika mikoa mingine na hivyo kuufanya kuwa salama wakati wote kwa upande wa upatikanaji wa chakula.*

SURA YA SITA

6.0 MWENENDO WA BEI KWA BAADHI YA MAZAO YA CHAKULA HADI KUFIKIA TAREHE 31 DESEMBA, 2020.

Hadi kufikia tarehe 31 Desemba, 2020, upatikanaji wa chakula sokoni umeendelea kuwa mzuri ambapo bei za mazao ya chakula hususan mahindi na mchele zimeendelea kushuka ikilinganishwa na bei za mazao hayo katika kipindi kama hicho kwa mwaka 2019. Bei ya mahindi kwa gunia la kilo 100 ilikuwa shilingi za Kitanzania 56,984.00 kwa mwezi Desemba 2020 ikilinganishwa na shilingi za Kitanzania 86,461.00 kwa mwezi Desemba 2019.

Kwa upande wa bei za mchele kwa gunia la kilo 100 ilikuwa shilingi za Kitanzania 147,492.00 kwa mwezi Desemba 2020 ikilinganishwa na shilingi za Kitanzania 187,799.00 mwezi Desemba 2019. Wastani wa bei ya maharage kwa kipindi cha nusu mwaka (Juni-Desemba) kwa mwaka wa chakula 2020/2021 imeonekana kuwa juu ikilinganishwa na wastani wa bei ya maharage kwa mwaka wa chakula 2019/2020 kwa kipindi kama hicho. Kupanda kwa bei ya maharage kumechangiwa na uzalishaji mdogo hasa katika kipindi cha masika na msimu ambao ulisababisha maharage mengi kuozea shambani kutokana na mvua nyingi.

Pamoja na hali hiyo, bei ya maharage kwa gunia la kilo 100 kwa mwezi Desemba 2020 imeonekana kushuka (Shilingi za Kitanzania 204,999.00) ikilinganishwa na bei ya kipindi kama hicho kwa mwaka 2019 ambayo ilikuwa shilingi za Kitanzania 209,139.00, sawa na asilimia 2. Kushuka huku kwa bei ya maharage kwa kipindi hicho kumechangiwa na kuanza kuingia sokoni kwa maharage mapya ya msimu wa Vuli 2020/2021. Mwenendo wa bei hizo, unatarajiwa kuendelea kushuka katika kipindi cha mwezi Februari 2021 kwenye baadhi ya maeneo kutokana na matarajio ya uvunaji wa mazao ya chakula kwenye maeneo yanayopata mvua za Vuli *Jedwali Na.7*.

Jedwali Na. 7: Mwenendo wa bei za mazao ya mahindi, mchele na maharage 2019 na 2020

Mwenendo wa bei za mazao ya chakula, kwa mwaka 2019 na 2020													
(Bei (TSh) kwa Gunia la Kilo 100)													
ZAO	MWAKA	JANUARI	FEBRUARI	MACHI	APRILI	MEI	JUNI	JULAI	AGOSTI	SEPTEMB	OKTOBA	NOVEMBA	DESEMBA
Mahindi	2019	49,341	50,812	50,016	54,769	58,985	60,675	62,573	66,458	71,923	82,206	84,956	86,461
	2020	93,021	85,038	64,476	59,749	56,355	56,914	58,362	56,627	54,856	57,188	57,885	56,984
Mchele	2019	159,634	167,567	166,782	167,347	167,387	163,838	162,063	162,119	171,318	182,428	185,279	187,799
	2020	189,578	190,898	183,707	181,246	165,294	152,259	148,992	147,070	143,829	139,603	144,659	147,492
Maharage	2019	161,850	163,204	162,922	161,931	164,200	164,587	162,746	161,881	170,229	178,786	196,527	209,139
	2020	217,613	210,208	180,682	189,560	204,493	205,234	192,772	194,553	198,746	200,952	207,382	204,999

Chanzo: Wizara ya Viwanda, Biashara na Masoko mwaka 2018 na 2019

SURA YA SABA

7.0 UZALISHAJI NA BIASHARA YA MAZAO YA CHAKULA WAKATI WA JANGA LA COVID-19

Ugonjwa wa COVID-19 umekuwa tishio kubwa katika shughuli mbalimbali za kiuchumi ikiwemo shughuli za uzalishaji na usafirishaji wa mazao ya chakula duniani. Ugonjwa huo umeleta athari katika masuala ya usalama wa chakula katika nchi mbalimbali duniani ambapo shughuli za kilimo na biashara ziliathirika kwa kiasi kikubwa.

Taarifa zilizopatikana kutoka katika mikoa yote ya Tanzania bara zimeonesha kuwa, uzalishaji wa mazao ya chakula kwa msimu wa 2019/2020 na upatikanaji wake kwa mwaka 2020/2021 haujaathirika na uwepo wa mlipuko wa ugonjwa huo. Aidha, kwa upande wa biashara ya mazao ya chakula, athari zilionekana katika masoko ya kimataifa kutokana na zuio la kuvuka mipaka ya baadhi ya nchi na hivyo kusababisha baadhi ya bidhaa za mazao ya chakula kukwama na kuharibikia mipakani hasa mazao ya bustani. Hali hiyo iliathiri wadau wote katika mnyororo mzima wa thamani ya mazao ya chakula na bustani.

7.1 Mikakati ya Uhakika wa Usalama wa Chakula na Biashara

- Kuendelea kuboresha mifumo ya uhifadhi wa mazao ya chakula katika ngazi zote;
- Kuendelea kutoa elimu ya uhifadhi wa mazao ya chakula kuanzia ngazi ya kaya;
- Kuimarisha skimu za stakabadhi za mazao ghalani ili kuongeza viwango vya mazao, kupunguza uharibifu na kuwawezesha wakulima kujikimu wakingojea bei nzuri;
- Kuhamasisha kilimo cha kiangazi ili kuendelea kuongeza upatikanaji wa chakula na;
- Kuendelea kujenga mazingira rafiki na wezeshi ya usafirishaji wa mazao ya chakula na bidhaa zake kwenda nje ya nchi.

SURA YA NANE

8.0 CHANGAMOTO ZA UZALISHAJI WA MAZAO YA CHAKULA KATIKA MSIMU WA 2019/2020 NA UPATIKANAJI WA CHAKULA KWA MWAKA 2020/2021

8.1 Changamoto za Uzalishaji wa Mazao ya Chakula katika Msimu wa 2019/2020

Licha ya kuwa na ongezeko la uzalishaji wa mazao ya chakula, bado wakulima na wataalam walikuwa na changamoto mbalimbali zilizosababisha kutofikiwa kwa malengo katika baadhi ya maeneo nchini. Changamoto hizi ni kama zilivyofafanuliwa hapo chini:

(i) Unyeshaji wa mvua juu ya kiwango uliosababisha kutokea kwa mafuriko na kutuama kwa maji katika baadhi ya maeneo nchini hususan katika mikoa ya Morogoro, Lindi, Kilimanjaro, Arusha, Dodoma, Singida, Katavi, Kagera, Tanga, Pwani, Songwe, Iringa, Mbeya na Rukwa. Hali hii imechangia kushuka kwa uzalishaji wa mazao hususan jamii ya mikunde na mizizi;

(ii) Kupotea kwa mbolea *(leaching)* kulikosababishwa na unyeshaji wa mvua nyingi katika baadhi ya maeneo hususan mikoa ya Nyanda za juu Kusini hivyo kusababisha matumizi makubwa ya mbolea na kuongeza gharama za uzalishaji kwa mkulima; na

(iii) Uvamizi wa visumbufu hususan Panya, Kwelea kwelea, Tembo na Nguruwe pori kwenye baadhi ya mashamba nchini

8.2 Changamoto za Ukusanyaji waTakwimu na Taarifa za Mazao ya Chakula

Pamoja na kufanikiwa kwa zoezi hili la tathmini, zoezi lilikumbwa na changamoto mbalimbali katika ngazi za Mkoa na Halmashauri. Changamoto hizo ni kama;

a) Ufinyu wa bajeti inayotengwa kwa ajili ya uratibu wa mazao shambani na tahadhari ya awali;

b) Upungufu wa wataalamu wa kilimo katika ngazi ya Taifa, Mkoa na Halmashauri;

c) Wataalam katika ngazi hizo kubadilishwa mara kwa mara kunakosababisha kukosekana kwa uwezo wa ukusanyaji wa takwimu

za masuala ya usalama wa chakula kwa baadhi ya Wataalam katika ngazi ya Mkoa na Halmashauri;

d) Upungufu wa vitendea kazi kwa Wataalam wa kilimo kama pikipiki, kompyuta mpakato na kompyuta za mezani; na

e) Kukosekana kwa mafunzo rejea ya mara kwa mara kwa Wataalam wa kilimo katika ngazi zote.

SURA YA TISA

9.0 HITIMISHO NA USHAURI

Hali ya uzalishaji na upatikanaji wa mazao ya chakula nchini imeendelea kuwa nzuri katika kipindi cha miaka saba mfululizo (2014/2015 hadi 2020/2021) kufuatia uzalishaji mzuri wa mazao ya chakula. Katika kipindi hicho, nchi imekuwa na kiwango cha utoshelevu kuanzia **asilimia 120** na zaidi ikilinganishwa na mahitaji ya chakula nchini isipokuwa kwa mwaka 2019/2020 ambapo kiwango cha utoshelevu kilikuwa **asilimia 118.** Katika kipindi hicho, nchi imekuwa ikizalisha **ziada** ya chakula kati ya tani **1, 854,292** hadi **tani 3, 792,562.**

Kwa kipindi cha mwaka wa chakula 2020/2021, nchi imefikia kiwango cha utoshelevu cha **asilimia 126.** Kiwango hiki kinathibitisha kwamba, uwepo wa janga la COVID-19 haukuathiri uzalishaji wa mazao ya chakula nchini. Mafanikio haya yanatokana na sababu mbalimbali ikiwemo hali ya hewa nzuri, pamoja na usimamizi na utekelezaji mzuri wa sera na mikakati mbalimbali inayotekelezwa na Serikali na Wadau wengine wa masuala ya kilimo ili kuongeza tija na uzalishaji.

Ili kuendelea kuimarisha masuala ya usalama wa chakula nchini, ushauri ufuatao unapendekezwa:-

1. Kuendelea kuimarisha na kuboresha Mfumo wa ukusanyaji taarifa na takwimu zinazohusu usalama wa chakula nchini kwa kuzingatia hatua za methodolojia iliyopo katika ngazi zote;

2. Mamlaka za Mikoa na Halmashauri za pembezoni mwa nchi ziendelee kuimarisha udhibiti wa utoroshaji wa chakula nje ya nchi kupitia mipaka isiyo rasmi;

3. Kuendelea kuimarisha mfumo wa upatikanaji na usambazaji wa pembejeo;

4. Kuendelea kuimarisha mfumo wa masoko kwa kuweka mikakati thabiti ya kutafuta masoko kwa ajili ya mazao ya chakula;

5. Kuendelea kuhamasisha Wafanyabiashara kuwekeza katika viwanda vya kuongeza thamani ya mazao ya chakula ili kupata bei nzuri ndani na nje ya nchi na kupunguza upotevu;

6. Kuongeza wataalamu wa kilimo katika ngazi ya Taifa, Mkoa na Halmashauri;

7. Kuendelea kuwajengea uwezo wataalamu wa kilimo katika ngazi ya Taifa, Mkoa na Halmashauri katika masuala ya usalama wa chakula;

8. Kuendelea kuhamasisha Wadau wa sekta ya kilimo kutumia taarifa za hali ya hewa kwa usahihi ili kukabiliana na mabadiliko ya hali ya hewa na kutumia mbinu za kilimo himilivu;

9. Taasisi za utafiti ziongezewe uwezo wa kufanya tafiti na kuzalisha mbegu kinzani za mazao ya chakula. Aidha, utafiti ufanyike kurasimisha uzalishaji wa mbegu za asili za mazao ya chakula ili zisipotee.

10. Kuendelea kutoa elimu kwa umma kupitia redio, televisheni, vyombo vya usafiri, mabango na mitandao ya kijamii ili kuufahamisha umma kuhusu mafanikio katika maendeleo ya kilimo, miongozo na tahadhari mbalimbali;

11. Kuendelea kuhamasisha uwekezaji katika ujenzi na usimamizi wa maghala katika ngazi zote; na

12. Kuendelea kuwekeza zaidi katika kilimo cha umwagiliaji ili kuongeza uzalishaji wa mazao ya chakula nchini.

VIAMBATISHO

Tathimini ya Mwisho ya Uzalishaji (Tani) Kimkoa kwa Msimu wa Mwaka 2019/2020(Kufikia Tarehe 31/Desemba/ 2020)

Kiambatisho Na.1a

(Eneo (Hekta), Tija na Uzalishaji (Tani) kwa Hekta kwa Tani)

Nafaka

Mkoa	Mahindi			Mtama			Ulezi			Uwele			Mchele			Ngano			Jumla		
	Eneo (Hekta)	Tija	Uzalishaji (Tani)	Eneo (Hekta)	Tija	Uzalishaji (Tani)	Eneo (Hekta)	Tija	Uzalishaji (Tani)	Eneo (Hekta)	Tija	Uzalishaji (Tani)	Eneo (Hekta)	Tija	Uzalishaji (Tani)	Eneo (Hekta)	Tija	Uzalishaji (Tani)	Eneo (Hekta)	Uzalishaji (Tani)	Mkoa
Arusha	108,765	1.3	142,112	24,595	0.9	22,136	558	1.3	716				52,847	2.3	119,170	4,141	3.0	12,512	190,906	296,645	Arusha
Pwani	29,983	1.5	45,337	4,992	0.8	3,993							31,157	1.4	44,604				66,132	93,934	Pwani
Dar es Salaam	722	1.1	760										3,303	1.4	4,624				4,025	5,384	Dar es Salaam
Dodoma	122,858	1.0	124,668	152,152	1.0	156,321	1,015	1.1	1,103	99,487	1.4	137,995	5,227	3.0	15,603				380,740	435,690	Dodoma
Iringa	121,876	1.8	219,486	12	1.8	22	3,666	1.2	4,388				20,085	3.0	60,087	10,598	1.0	10,704	156,237	294,687	Iringa
Njombe	166,989	2.0	332,457	1,156	1.0	1,158	1,540	1.2	1,814				853	1.9	1,644	10,999	1.6	18,037	181,536	355,109	Njombe
Kagera	88,350	1.7	149,886	8,530	1.0	8,343	2,652	0.9	2,426	279	0.6	166	11,532	1.6	18,451				111,343	179,272	Kagera
Kigoma	222,673	2.5	561,123	2,584	1.6	4,047	201	1.4	273				26,234	3.0	77,805				251,692	643,247	Kigoma
Kilimanjaro	88,011	2.0	175,916	594	0.9	529	521	1.0	523				13,661	3.4	46,202	395	5.1	2,028	102,787	225,199	Kilimanjaro
Lindi	96,576	1.1	106,239	37,490	0.8	31,425							24,643	0.6	14,786				158,709	152,449	Lindi
Manyara	264,713	1.4	373,438	17,618	1.2	21,401	10,118	0.6	6,513	2,546	1.3	3,285	8,954	3.0	26,862	6,741	1.6	10,592	303,949	442,091	Manyara
Mara	95,927	2.0	191,621	76,428	1.5	116,168	5,656	2.3	13,004	1,270			34,937	1.5	52,405				214,218	373,197	Mara
Mbeya	205,300	2.6	528,128	5,621	2.4	13,590	1,169	1.0	1,226				78,464	3.1	244,800	4,102	1.7	7,122	290,554	794,867	Mbeya
Songwe	179,407	2.5	448,650	18,256	1.5	27,369	6,815	1.2	8,137	426	1.5	639	24,722	3.1	76,638	391	1.0	391	230,017	561,823	Songwe
Morogoro	104,610	1.5	156,788	9,621	1.4	13,304	102	1.4	145	70	0.7	49	255,795	2.3	588,328				370,196	758,613	Morogoro
Mtwara	44,745	1.1	47,092	12,321	1.0	12,463	206	1.0	196				20,974	1.0	20,974				78,246	80,725	Mtwara
Mwanza	91,641	1.5	136,597	12,715	1.2	14,916	16	1.1	19	2,292			107,911	2.8	302,151				214,575	453,683	Mwanza
Geita	99,677	2.0	198,524	6,842	1.0	6,523	450	0.9	424	1,657	0.6	981	90,525	2.3	208,208				199,151	414,658	Geita
Rukwa	229,974	2.3	539,279	8,399	2.4	20,517	15,417	1.3	19,918	1	1.0	1	40,282	2.1	84,591	6,298	2.0	12,817	300,370	677,123	Rukwa
Katavi	55,910	2.1	119,807	1,647	1.3	2,124							75,402	2.6	196,046				132,959	317,977	Katavi
Ruvuma	280,008	2.8	793,595				8,999	1.4	12,436				60,552	2.0	121,104	2,566	1.2	3,069	352,125	930,204	Ruvuma
Shinyanga	77,705	1.1	85,981	27,678	1.4	38,579				10,106	1.1	10,909	120,073	2.2	258,157				235,562	393,626	Shinyanga
Simiyu	186,055	1.4	265,967	69,100	1.1	73,818				1,626	1.1	1,789	68,898	2.1	144,685				325,678	486,259	Simiyu
Singida	174,461	1.2	212,490	98,505	1.4	138,549	3,341	1.0	3,308	45,967	0.9	42,860	15,672	2.0	31,343	10	0.5	5	337,955	428,555	Singida
Tabora	220,013	1.4	314,047	27,124	1.4	37,807	505	1.0	500	2,100	1.0	2,100	110,759	2.4	262,389				360,502	616,843	Tabora
Tanga	278,746	1.6	441,016	302	1.0	296							5,866	2.8	16,424				284,913	457,736	Tanga
Jumla	**3,635,692**	**1.7**	**6,711,002**	**624,281**	**1.3**	**765,399**	**62,946**	**1.2**	**77,065**	**167,826**	**1.0**	**200,774**	**1,309,326**	**2.3**	**3,038,080**	**46,240**		**77,276**	**5,846,311**	**10,869,596**	**Jumla**

Chanzo: Tathmini ya Mwisho ya Uzalishaji wa Mazao ya Chakula 2019/2020

(Eneo (Hekta), Tija na Uzalishaji (Tani) kwa Hekta kwa Tani)

MKOA	Maharage			Mbaazi			Kunde			Karanga			Njegele			Njugu Mawe			Muhogo			Ndizi			Viazi Vitamu			Viazi Mviringo			Uzalishaji (Tani) Yasiyonafaka		Jumla Eneo(Hekta) Nafaka na Yasiyonafaka	Jumla Uzalishaji (Tani)	Mkoa
	Eneo(Hekta)	Tija	Uzalishaji (Tani)	Eneo(Hekta)	Tija	Uzalishaji (Tani)	Eneo(Hekta)	Tija	Uzalishaji (Tani)	Eneo(Hekta)	Tija	Uzalishaji (Tani)	Eneo(Hekta)	Tija	Uzalishaji (Tani)	Eneo(Hekta)	Tija	Uzalishaji (Tani)	Eneo(Hekta)	Tija	Uzalishaji (Tani)	Eneo(Hekta)	Tija	Uzalishaji (Tani)	Eneo(Hekta)	Tija	Uzalishaji (Tani)	Eneo(Hekta)	Tija	Uzalishaji (Tani)	Eneo(Hekta)	Uzalishaji (Tani)			
Arusha	22,521	1.3	29,377	19,947	1.1	21,435	755	3.1	2,335	125	0.8	95	5,351	3.5	18,699			-	1,767	1.3	2,297	45,168	4.7	212,800	2,450	1.5	3,628	3,053	1.3	3,965	101,137	294,630	292,043	591,276	Arusha
Pwani				3,619	1.2	4,163	10,102	1.4	14,060				181	0.7	122			-	66,784	3.5	233,742	2,888	4.1	11,796	6,501	1.8	11,634				90,075	275,517	156,207	369,451	Pwani
Dar es Salaam							2,905	1.2	3,498									-	2,929	3.0	8,787	1,172	2.9	3,384	3,415	4.9	16,734				10,421	32,403	14,446	37,787	Dar es Salaam
Dodoma	11,940	0.9	10,603	23,719	1.0	22,645	17,986	2.7	48,672	90,373	1.3	120,984	2,732	1.0	2,649	21,086	1.5	32,420	13,054	2.5	32,634		-		13,506	1.8	24,312	1,076	0.1	108	195,472	295,027	576,212	730,717	Dodoma
Iringa	72,887	1.2	89,145				9,584	1.8	16,974	3,336	1.1	3,624				2	1.3	3	278	3.5	970	105	4.2	445	5,718	3.1	17,557	11,133	4.4	49,051	103,043	177,769	259,280	472,456	Iringa
Njombe	31,970	0.8	26,712	12	0.4	5	473	1.1	539	405	0.8	341				45	1.1	50	5,211	2.4	12,506	582	3.3	1,925	4,341	2.3	10,146	28,528	2.2	62,507	71,568	114,731	253,104	469,840	Njombe
Kagera	136,619	0.6	89,627				49	0.7	33	14,554	0.9	12,478				2,451	0.5	1,192	117,573	2.3	270,417	123,460	4.2	523,864	16,644	2.2	37,381	6,634	2.4	15,702	419,984	950,693	531,326	1,129,966	Kagera
Kigoma	107,395	1.0	107,288	211	1.0	210	466	1.0	468	7,453	2.2	16,259				2,411		-	150,291	2.2	330,640	27,091	3.8	104,238	10,270	3.3	33,901	330	2.8	910	305,918	593,913	557,610	1,237,161	Kigoma
Kilimanjaro	42,252	1.0	44,278	499	1.8	900	358	3.3	1,177	747	0.9	640	582	2.0	1,164			-	3,695	2.0	7,495	63,401	4.1	261,962	808	2.7	2,164	3,726	3.1	11,624	116,068	331,394	216,855	556,592	Kilimanjaro
Lindi				24,043	0.7	16,518	1,160	0.8	945	3,089	0.7	2,128						-	43,873	2.3	100,908		-	-	4,750	2.0	9,500			-	76,915	129,999	235,624	282,448	Lindi
Manyara	111,526	1.1	122,679	22,732	1.4	32,643	582	1.6	925	1,395	0.9	1,212	1,890	1.5	2,863			-	1,659	2.0	3,321	866	3.7	3,175	2,881	2.1	6,050	1,052	2.9	3,052	144,583	175,919	448,532	618,011	Manyara
Mara	12,841	0.9	11,050				662	0.8	499	474	0.5	217	398	0.9	358			-	62,326	2.0	124,652	4,239	2.6	10,874	62,736	2.0	125,471	1,977	0.5	1,063	145,653	274,185	359,871	647,382	Mara
Mbeya	46,616	1.4	64,043	327	1.3	434	4,011	1.0	4,153	14,162	1.2	16,822	607	1.0	583	2,903	1.3	3,818	11,488	3.0	34,463	13,860	5.3	73,337	9,397	6.2	58,694	31,053	4.8	147,504	134,423	403,850	424,977	1,198,717	Mbeya
Songwe	65,224	1.3	84,583				496	1.0	492	33,926	1.3	45,741	12	0.0	1	4	0.7	3	7,968	2.5	19,921	7,832	4.3	33,612	13,089	4.6	60,838	2,604	3.1	8,166	131,155	253,357	361,171	815,180	Songwe
Morogoro	21,294	0.9	19,365	8,852	1.2	10,187	9,020	1.5	13,144	1,642	1.4	2,238	244	2.0	480			-	19,003	3.3	62,710	12,752	4.4	55,840	16,980	2.6	43,476	418	1.1	453	90,205	207,892	460,401	966,505	Morogoro
Mtwara	268	0.8	218	10,580	0.6	6,348	10,387	1.3	13,136	7,105	0.5	3,837	10,443	1.0	10,443	7,561	0.5	3,781	99,618	2.9	288,892	240	2.2	535	3,023	1.1	3,295				149,225	330,465	227,471	411,210	Mtwara
Mwanza	22,166	1.0	21,276				7,284	1.2	8,629	6,755	0.6	4,053	10,061	1.0	9,933	2,144	1.7	3,624	66,340	2.0	132,680	732	3.8	2,806	111,831	3.0	335,492				227,312	518,493	441,888	972,176	Mwanza
Geita	32,250	1.0	32,759				4,379	1.0	4,414	13,023	1.2	15,597	1,071	1.3	1,391	140	1.3	182	68,825	2.3	158,298	656	1.3	877	58,861	1.5	88,504				179,205	302,022	378,355	716,681	Geita
Rukwa	122,608	1.0	121,686	370	1.5	555	-	-	-	17,127	1.1	18,646	114	0.8	91			-	26,674	3.7	98,694	319	2.7	866	15,770	3.0	47,654	2,699	2.3	6,113	185,680	294,305	486,049	971,428	Rukwa
Katavi	6,650	1.5	9,958	47	0.6	30	1	2.1	3	19,521	1.6	31,207				12	0.7	8	15,393	3.0	46,180	52	3.3	173	11,747	2.6	31,087	130	3.3	432	53,553	119,077	186,512	437,055	Katavi
Ruvuma	43,091	1.6	67,221	1,662	1.1	1,859	4,478	1.0	4,524	6,248	1.0	6,240	387	0.6	219	58	0.9	50	77,119	2.4	185,085	5,657	5.1	28,919	13,394	3.2	42,800	186	1.9	360	152,261	337,277	504,405	1,267,480	Ruvuma
Shinyanga	12,515	1.0	12,472				2,664	1.1	2,827	40,745	0.9	37,698	12,049	0.5	6,024	1,635	1.2	1,954	12,906	1.3	16,777				60,125	1.3	79,273				142,638	157,025	378,200	550,651	Shinyanga
Simiyu	7,473	1.2	9,289	4,250	0.9	4,006	17,003	1.3	21,301	18,059	0.7	13,471	30,831	0.5	15,416			-	8,307	1.1	8,725				33,673	1.0	34,996				119,596	107,203	445,274	593,461	Simiyu
Singida	4,937	0.9	4,299	298	1.4	417	2,152	1.2	2,552	6,469	1.2	7,754	5,976	0.9	5,525	1,527	1.1	1,734	4,742	2.3	10,905				15,564	3.7	57,430				41,665	90,616	379,620	519,171	Singida
Tabora	21,005	0.7	15,436	1,314	1.0	1,314	9,990	0.6	6,356	55,926	1.5	82,339	7,566	0.6	4,583	3,066	1.1	3,422	50,260	1.2	60,312				69,162	1.3	88,694				216,268	262,456	578,790	879,298	Tabora
Tanga	28,333	0.9	25,579	567	0.6	341	3,793	0.7	2,605	1,031	0.6	577	1,581	0.6	885			-	67,379	2.6	175,186	11,589	2.3	26,656	8,714	1.5	13,070	20,663	2.5	52,000	143,650	296,899	428,563	754,635	Tanga
Jumla	**966,383**	**1.0**	**1,018,943**	**123,049**	**1.0**	**124,010**	**120,739**	**1.3**	**174,260**	**363,689**	**1.0**	**444,197**	**92,074**	**1.1**	**81,429**	**45,044**	**1.1**	**52,239**	**1,005,461**	**2.4**	**2,427,190**	**322,662**	**3.3**	**1,358,083**	**575,349**	**2.6**	**1,283,782**	**115,261**	**2.4**	**363,007**	**3,749,712**	**7,327,137**	**9,584,786**	**18,196,733**	**Jumla**

Chanzo: Tathmini ya Mwisho ya Uzalishaji wa Mazao ya Chakula Msimu wa 2019/2020
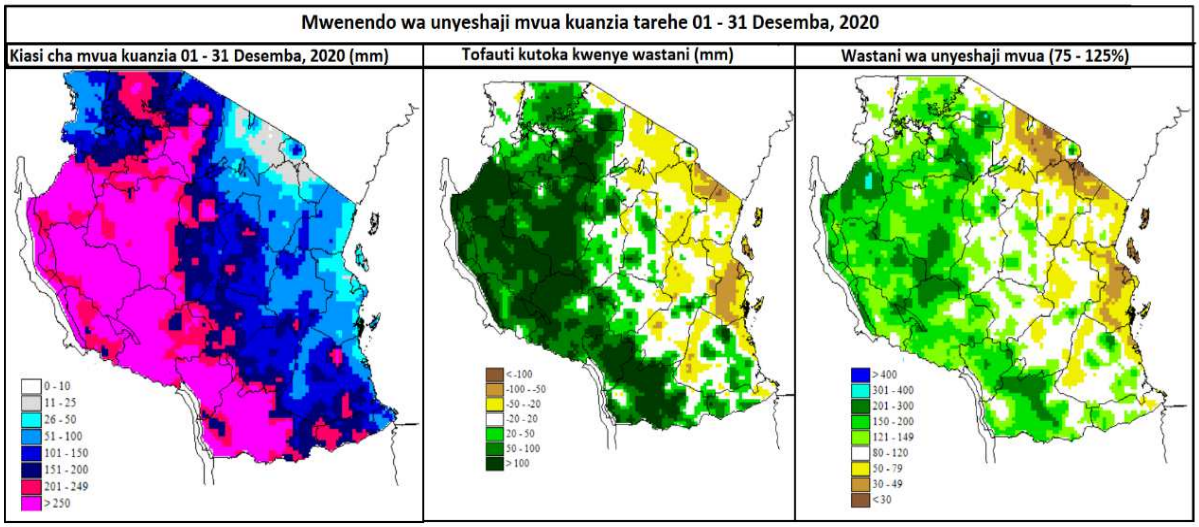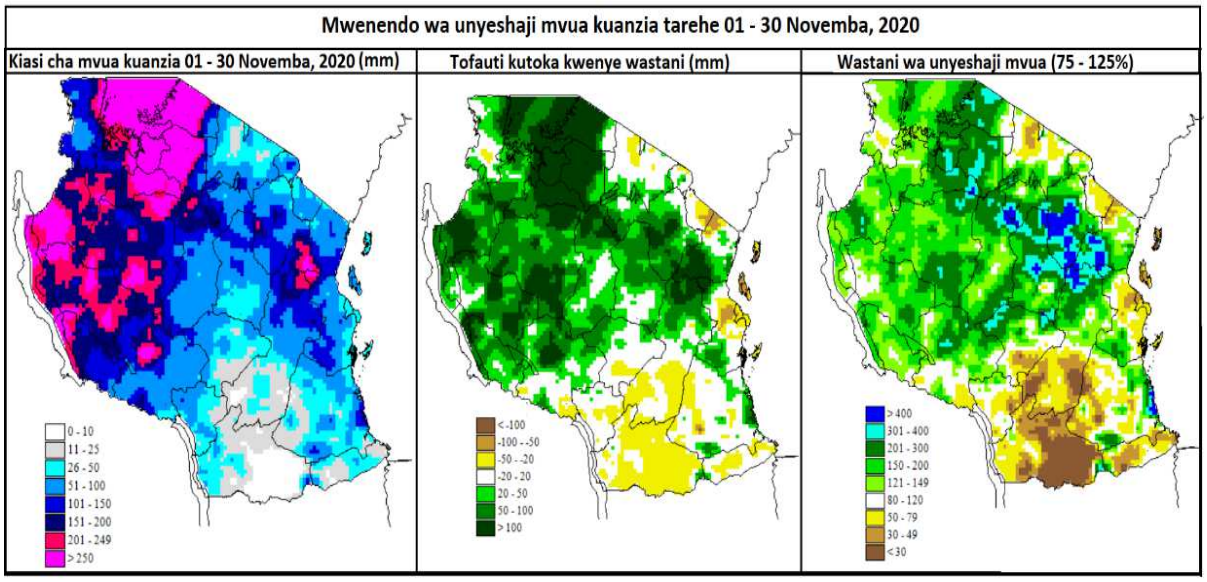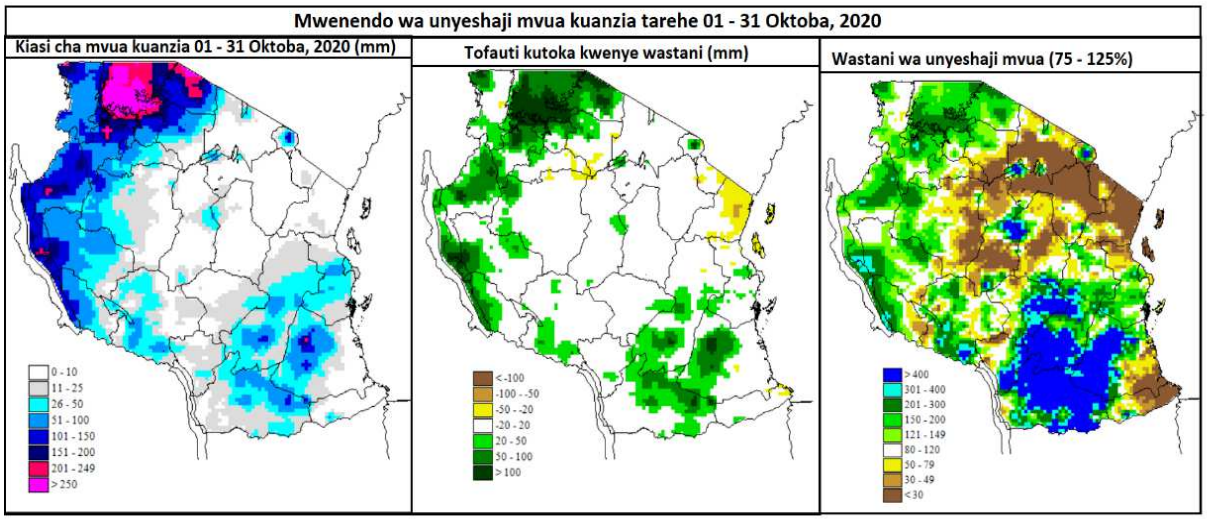
Kiambatisho Na.2: Mwenendo wa Unyeshaji mvua za Vuli (Oktoba – Desemba, 2020)